

(AORBB VII, 75) no és pas perquè hi vagi ser portat pels pobladors barcelonins del S. XIV sinó pres del castellà, que fou la llengua oficial de Sardenya en el S. XVII i començament del XVIII.

DERIV.: *Pregunta* [1638]. *Preguntador*. *Preguntaire* [Pons i Mass., c. 1870]: «és una pena: no has vist xicot més *preguntayre*: 't juro que devegades me deixa tonto» (*Colla del Carrer* XVI, 264). *Preguntat* val. 'pregunta': a la capital val. no se sent més que a vells, però «escolte, venia a fer-li un *preguntat*» és general a la Ribera (J. G. M., c. 1955) i a la zona de Castalla (Enr. Valor, c. 1950) i de la Marina: «vinc a fer-li un *preguntat*, pidiendo parecer al abogado», Salvà (*Callosa d'En S.* II, 126). *Pregunteta*. *Preguntós* manca en Lab. i dubto que s'hagi usat. *Repreguntar*; *empreguntar*; *repregunta*.

Pregust, *pregustació*, *pregustar*, V. *gust* *Prehistòria*, *prehistoriador*, *prehistòric*, V. *història* *Prehi*, V. *pendre* *Preic*, *preicador*, *preicar*, V. *dedicar* *Preinserció*, *preinsert*, V. *inserir* *Preixens*, pur disbarat l'ètimon d'AlcM *Preixivol*, *preixivolar*, V. *poixèvol* *Prejúciós*, *prejudicar*, *prejúdici*, *prejudicial*, *prejúi*, *prejutjar*, V. *jutge* *Prelacia*, *prelació*, *prelada*, *preladesa*, *preladia*, *preladura*, *prelat*, *prelatici*, *prelatiu*, *prelatura*, V. *preferir* *Prelegat*, V. *lleï* *Prelevament*, *prelevar*, V. *lleï* *Prelari*, pres del ll. *praeliari*, id. *Prelibació*, *prelibar*, V. *libar* *Preliminar*, V. *eliminar* *Preludi*, *preludiar*, *prelusió*, V. *ludibri* *Prem*, *premall*, V. *prèmer* *Prematur*, *prematunitat*, V. *madur* *Premeditació*, *premeditar*, *-iat*, V. *meditar*

PRÈMER, 'estrènyer, oprimir', del ll. PRÈMERE id. □ 1.ª doc.: S. XIV.

«Condemnats a infern --- altres jaen dejús grans roques, e són greument *premutis* per aquelles, cridant altament: aprenets de fer justícia e de no menysprear Déus», BMetge (*Somni* III, NCL., 97.1). «Si vols fer salsa a bolets, perbullits e *premutis*, e sosenguats ab oli, fé aytal salsa: ---», en el Llibre de Cuina val. del S. XIV (BSCC XVI, 171). Les formes verbals *prems* i *reprems* figuren com a rims de *fems*, *crems* i les formes verbal i nominal *rems*, així com el subjuntiu *prema* i el participi *premut*, en el Dicc. de JMarc (lín. 1463, 441, 1520); les formes dissimilades (amb *-a* grafia per *-e*) *pembra*, *espembra* i *repembra* rimant com a *e* pleonisonant (= oberta) amb *membra* i *rembra* en el *Torcimany* d'Aversó (§ 357).

Testimonis d'altres formes: «--- lo tramès per pendre de les magranes d'aur que són en lo verger de les Espèrides, les quals guarda e té a prop un drac malvat e fer: lo qual Èrcules *premé* envers terra ab la faxuguesa de la mà sua esquerra, e ab la dreta pres de les pomes», Boeci (*Consol.*, Ag., 218-9). «Caval qui ranqueja de part d'avant, e no *prem* devés la terra sinó la punta del peu, ha mal en la unglà --- e'l cavall qui ranqueja, e en lo *premyment* del peu ves terra no s'plega en alguna cosa, ha mal entorn les juntures --- e'l cavall qui ranqueja de tras, e no s'enclina en son anar, sinó que *prem* la punta del peu de rretr tan so-

lament --- ha lo mal en les juntures», Farmacologia de Klagenfurt (c. 1400) (AORBB III, 251, 93v, 94r). «May haureu suc / si no fenyeu / e no *premeu* / fort la taronja», JRoig (*Spill*, 5830). «Estrènyer e *prèmer* lo cor del pecador humil, e fer-lo degotar gotes abundants de làgrimes», Rois de Corella (*Quart del Cartoixà*, 57). Amb lúbrica al·lusió: «al *prèmer* no volen les premses corcades», Viudes i Donzelles, v. 364. Els *D'Ag.* i *AlcM* en citen encara docs. de 1427 i 1568 i un passatge del *Procés de les Olives*.

En un text d'endevinalles ross. del S. XVI apareix la variant dissimilada *pembre*: «Met-se l'aigua dins mi, entràn dins mos traucs oberts --- y forçadament se'n parteix. (RESPOSTA:) És la sponja, y qui és tova, y no pesa ab los forats uberts, y posant-se l'aigua dins ells, la fa star pesada, y no se'n va sens *pembre*» (p. p. Alart, RLR XI, 7). I veg. encara tres testimonis de *pembre* en textos del S. XV, en els *D'Ag.* i *AlcM*, s. v. Aquesta forma dissimilada i amb *-b-* epentètica, que ja hem vist registrada pels diccionaris de rims, degué ser-li fatal a l'ús popular d'aquest mot, que així esdevenia massa irregular, amb una *-b-* desorientadora, que junt amb la dissimilació, n'allunyava de les altres la forma bàsica i d'altres, de les més freqüents, i desconnectava totes aquestes de la seva família (*premsa*, *espremut*, *empremta*, *compressió* etc.); confusió agreujada encara pel part. arcaic *pres/prensa* (PRESSUS, -A) que es conфонia quasi del tot amb el de *pendre* (s'intentaren formes de compromís *premsut*, *pressut*).

En venir la riuada castellana se n'aprofità aquest «tercer en discòrdia»; i així és com se'ns introduí el castellanisme *apretar* (que en aquella llengua havia desbancat molt abans el verb arcaic *premer* dels segles XII-XIII, DECH IV, 636a54-59), que ja va començar a fer forolla entre nosaltres en el S. XVI («*apretar* la mà y fer puny: digito fortiter comprimere et pugnum facere» en el gironí avalencianat OPou, *ThPu.*, 248); i alhora aquest s'aprofità de l'afemellada mauleria dels qui temien usar el seu bon substitut catalanès *pitjar* o *espitjar*.

No és que l'ús de *prèmer* hagi quedat mort en el català central modern, car amb precaució estilística han continuat usant-lo almenys els escriptors, fins i tot aquells que fugen de restauracions macarròniques: «reia a rialla batent, amb un desfici ecomanadís, aguantant-se els costats, *prement-se* l'occipuci ---», Coromines (ja en l'autògraf, res de correctors: *L'Avi dels Mussols* XIV, ed. 1928, p. 212; O. C., 566b). Però l'ús oral hi ha renunciat en els tres grans dialectes continentals.

En català la primera dada és de G. de Cervera, en sentit figurat, propiament 'pitjar (amb forca la palla)': «oració natura / defors, ab forca, geta, / *premsa*, mon <d' e> depura» (195A, bd).

Resta viu i popular, per una banda, i sobretot, a les Illes: «és ben viu a Mallorca i Menorca en el sentit del ll. *premere* i en el de 'fer esforços per anar de cos'», Alcover-Moll (*BDLC* XIII, 1923, 120), o en el de 'fer esforços desmesurats per aconseguir una cosa': «LLUC: Ja pots fer via. / CAFETER: Però em deu dotze